

Մ Ի Զ Ի Ն Ք

ԱՐԻՍ ԵԱՔԼԵԱՆ

Հայեալ — 1943

Արիս Եաքլեանը նոր մը չէ յետ-պատերազմեան մեր գրականութեանը մէջ, ինչպէս Սեդրէ Կատարիկը, լոյս տեսած 1927-ին, որ իր երիտասարդ օրերու տրտմութիւնները կ'երգէր, աւելի քան համակրելի զգացումներով կը տպաւորէ ընթերցողը. անկէ ի վեր Եաքլեանը չէ դադարած գրելէ գրական զանազան հրատարակութիւններու մէջ, յաճախ միջակէն վեր նուաճումներով, կը սպասուէր որ Միջինիւ տարբեր երեսներով ներկայանար, սակայն անկապ կը մնայ հատոր յետման շատ մը հրատարակութիւններու, որոնք Սփիւռքի զանազան անկիւններէն կ'երևան: Թէ և ինքզինքը պարտադրելու բախտին զուրկ, սակայն համակրանք չընող հատոր մը, իրերին չէ խօսիլ այս տաղարանէն, որ հակառակ իր նօսք ծաւալին, քսան տարիներու վրայ կ'երկարածգուի: Միջինիւ իր ֆիզիք պատկերներուն մէջ կատարեալ, զգացումներով իրական և համակրելի, կը մնայ սակայն շնչատու և ծփանդուն նման Սփիւռքի մեր բանաստեղծական միւս գործերուն: Անապարանք, անաւարտին հանդգալ անտարբերութիւն, ներքին խռովքներէն աւելի ճիղճ ու քիչ մը շատ սովորական նախասիրութիւններէն զիրան նուաճող. որուն արդիւնքը կ'ըլլայ անշուշտ անձին սփռումը էջերուն վրայ, առանց փոյթ ընելու արուեստ ըստած իրականութեան որ երազ մը ու տարազ մը չէ լոկ, այլ ընդունելու և տալու կերպ մը, որ անհրաժեշտ ու էական է յանուն արուեստի եղած գործերուն համար: Այս տեսակէտէն դիտած հատորը, Եաքլեան չի կրնար չպատկանիլ իր սերունդին, բայց չի խեղդուի բուրովին անոր բացասական թխմաներէն: Եաքլեան յաւակնոտ մը չէ, հակառակ իր փափաքներն ու յոյզերը բառերու սահմանէն աւելի կարծելու յաւակնութեան: Իր զգացումներն ու տեսիլները անոյշ, տրտում և շատ յաճախ յուսահատ, կ'ըսեն ու կը պահանջեն բաներ՝ որոնք խոնարհ ու պարկեշտ հոգիի մը ճննճերուս կը յայտնեն կեանքէն որոնպարուած իր որոնում-

ներու ճամբուն: Իր քերթուածները կատարեալ ըլլալու խոստումը ունին, բայց զարմանալիօրէն կը մնան չնչատ ու անաւարտ: Վերադարձներ չենք ուզեր ընել, կը զգուշանանք տեսարանելէ, բայց կը վարձանանք որ կեանքն ու արուեստը ինչո՞ն հոս այս հատորիկին մէջ՝ մնային այսպէս անհաշտ իրարու, երբ անոնք կրնային առնուաք իրարու ըլլալ, կեանքով լեցուն են իր տողերը, բայց կեանք իրականութիւնը անսովոր ըլլալու համար պէտք ունի ուրիշ կեանքի մը, այլակերպութեան ուրիշ փուլի, աստիկա կը պակտի Միջինիւ հատորին, հակառակ իր մաքուր լեզուին իր հարուստ զգայնութեան և խոր շնչտին: Սակայն իրական բանաստեղծութիւնը ստեղծով պայմանաւոր՝ յաճախ գուրա կը մնայ այս ամենէն: Զի բաւեր որ քերթողական սեռին պահանջած յատկութիւնները, իրրեկ գաղափար, զգացում և պատկեր, քովքովի գան, ստեղծել կարենալու համար ա՛յն անիրական իրականութիւնը՝ զոր մենք ստեղծաբանութիւն կ'անուանենք, այն անսովոր բայց մտերիմ բանը որ վերոյիշեալ յատկութիւններու ետին կ'արթնայ և կը հմայէ: Թէ և այս աշխարհէն, բայց կարծես ուրիշ հեռաւորութենէն եկած, որ քեզ կ'առնէ ու կը տանի ծանօթ բայց ուրիշ իրականութեան մը պատրանքին: Վասնզի ամէն իրական արուեստագէտի մէջ, կեանքը կազմող իրերը, կ'անդրադառնան մասնաւոր ու միակ կերպով մը, որոնց դէմ էն առաջ արուեստագէտն է որ ինքզինքը անծանօթ կը զգայ, բայց կը փոխադրէ զմեզ այլևս իրմով ծանօթ աշխարհին:

Միջինիւ հատորը եթէ չի գոհացներ մեր բարձրագոյն այս պահանջները, կը մնայ սակայն գեղեցիկին ու վեհմին հետամուտ լաւագոյն ճիգը, որուն համար մեր քաղցր համակրանքին արժանի է իր շնորհալի ձեւը:

Ե. Վ. Տ.